

te da ju što prije mogne javno slaviti“. Njezine sestre i mnogi drugi povezani djelovanjem Milosrdnih sestara sv. Križa je, uostalom, već smatraju svetom.

Ova knjiga je svojevrsni test i naše kršćanske savjesti i savjesti cijele hrvatske zajednice u Vojvodini. Amadejine su sestre učinile nekoliko uspješne geste kojima su htjele uključiti nas u jubilarnu godinu ove redovnice. U crkvi sv. Roka u Petrovaradinu u kojoj je krštena, sestri Amadeji postavljena je spomen-ploča 5. rujna 2021. godine, a Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku i Hrvatska provincija Milosrdnih sestara sv. Križa 27. studenoga 2021. organizirali su znanstveni simpozij na temu „*Mulier fortis*: Život i djelo majke M. Amadeje Pavlović“, gdje su svoja izlaganja glede petrovaradinskih aspekata Amadejina života imali i povjesničari iz ovdašnje hrvatske zajednice. Hvale bi bila vrijedna gesta koja se počela spominjati sredinom tekuće 2022. godine, a koju je inicirao upravitelj Zaklade „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“ iz Petrovaradina Darko Polić, da se prostor u ispred ulaza u portu „njezine“ crkve sv. Roka u Novom Majuru imenuje Platoon sestre Amadeje Pavlović.

Uz poznate probleme s distribucijom katoličkih tiskovina u Vojvodini, za nadati se je da će knjiga, koja se može dobiti kod sestara u njihovu samostanu u Srijemskoj Mitrovici, naći put i do župa, te imati predstavljanje i u rodnom kraju s. Amadeje. Od kritične bi važnosti bila i ta gesta, budući da bi se tada lakše moglo doći do čitatelja, a zajednica njezina zavičaja počela ohrabrivati da o s. Amadeji jasnije govori.

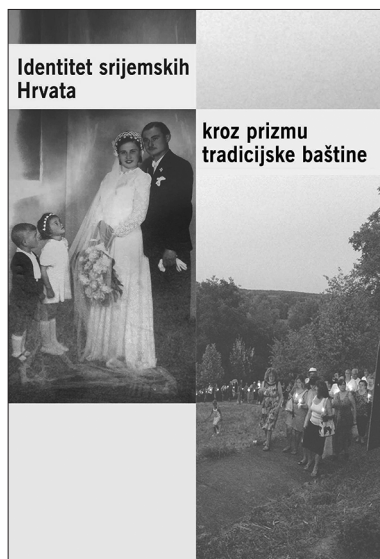
Marko Tucakov

Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine, (ur. Milana Černelić (glavna urednica), Katarina Čeliković, Jadranka Grbić Jakopović, Tihana Rubić, Tomislav Žigmanov), Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF Press i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Zagreb – Subotica, 2020., 449 str.

Ne od danas, znanstvene, stručne i publicističke publikacije te broj napisa objavljenih u periodici koji imaju za temu neki aspekt društvenog života u povijesti ili sadašnjosti Hrvata u dijelu Srijema koji se nalazi na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u Republici Srbiji nisu česte. Jedan od ključnih razloga takvoga, recimo otvoreno, nepovoljnoga stanja jest to što srijemski Hrvati, kao uostalom Hrvati i u drugim dvjema vojvođanskim regijama – u Bačkoj i Banatu, dugo vremena nisu imali primjeren institucionalni okvir za znanstvenu autorecepciju, napose za vrijeme socijalističkog društvenog uređenja, a nakon što se isti počeo uspostavljati u njih je manjkalo kadrovskih potencijala, što je za posljedicu imao onda, među ostalim, i manji broj znanstvenih i stručnih radnji na teme srijemskih Hrvata. Dodatno je isto otežalo i nasilno protjerivanje velikog broja Hrvata iz Srijema u prvoj polovini 1990-ih godina i njihova nastojanja za integraciju u novim odredištima, pronađenih u većini u Republici Hrvatskoj. Spomenutih su i povijesnih i strukturalnih slabosti svjesni i vodeći ljudi koji kreiraju kulturne politike u području znanosti među Hrvatima u Vojvodini, prije svega se tu misli na djelatnike i suradnike Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, te svojim djelova-

njem naznačene deficite glede podzastupljenosti tema o srijemskih Hrvatima u znanstvenom i stručnom diskursu pokušavaju nadomjestiti. I, čini se, u svojim naumima i aktivnostima na tome planu imaju i određenih rezultata – broj i vrsta napisa o Hrvatima istočnog dijela Srijema i uopće njihova vidljivost u diskursima koji postoje u području znanosti među vojvođanskim Hrvatima je uvelike uznapredovao. Pri tomu nekoliko osoba, prije svega iz povijesnih znanosti, znanosti o književnosti i etnologije, tako čemu pridonose – prije svega tu su dr. sc. Jasna Melvinger, dr. sc. Jasna Čapo Žmegač, Marko Kljajić, mr. sc. Dominik Deman, prof. Ivana Andrić Penava, prof. Dario Španović i Petar Pifat.

Jedna od posljedica spomenutoga planskog djelovanja u području znanosti da se i prostor istočnoga Srijema i tamošnjeg hrvatskoga puka predmetno uračunava u istraživanja jest i izuzetno vrijedni zbornik o etnografskom nasljeđu i praksama koje su još uvijek žive u narodu koji ovdje predstavljamo. Naime, zbornik *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine* je rezultat višegodišnjeg terenskog etnološkog istraživanja među Hrvatima u Vojvodini, što ga okviru izbornog kolegija *Prakse terenskih istraživanja*, čija je nositeljica prof. dr. sc. Milana Černelić, realiziraju studenti etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u suradnji i koordinaciji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata te njihovim partnerima – pojedincima i članovima hrvatskih udruga kulture iz Vojvodine. Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata je kao inicijator učinio strateški dogovor s profesoricom Milanom Černelić o istraživanjima etnografske i druge kulturne baštine među svim subetničkim

skupinama i vojvođanskim regijama. Na temelju istoga, najprije su provedena etnološka istraživanja među bačkim Hrvatima – Bunjevcima (2011. – 2014.), a zatim Šokcima (2014. – 2018.), te objavljeni zbornici s rezultatima istih (*Tradicijska baština i etnokulturni identitet podunavskih Hrvata Bunjevaca*, Zagreb – Subotica, 2015.; i *Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca*, Zagreb – Subotica, 2019.), nakon čega su na red došli i Hrvati u Srijemu. Riječ je, dakle, o trećem u nizu zbornika koji je plod terenskog etnološkog istraživanja studenata zagrebačkog Filozofskog fakulteta među Hrvatima u Vojvodini, a i ova je monografija, kao i prethodne dvije, objavljena u sunakladi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, *FF-pressa* te Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Prva generacija studenata među Hrvatima u Srijemu započela su svoja istraživanja 2017. godine u Petrovaradinu, Srijemskoj Mitrovici, Slankamenu, Golubincima i Sotu. Sljedeće, 2018.

godine nastavljena su istraživanja novih tema u Srijemskoj Mitrovici i Golubicima, a započela su u Hrtkovicima, Nikincima, Rumi i Zemunu. Dopunskih istraživanja studenata među srijemskim Hrvatima radi dobivanja cjelovitijih slika na pojedine baštinske teme bilo je i u prva tri mjeseca 2019. godine, a sve do završne pripreme radova za objavu provjeravali su se i dopunjavali pojedini podaci i dodavane nove činjenice. Dio informativnih sadržaja za potrebe ovih etnoloških istraživanja davali su i Hrvati iz spomenutih srijemskih mjesta, ali sada na novim lokacijama – u mjestima u Hrvatskoj, budući da su iz srijemskih bili protjerani. Pa ipak, sama je urednica monografije prof. dr. sc. Milana Černelić u „Uvodu“ istaknula kako „sve srijemske lokalitete u kojima žive Hrvati nije bilo moguće obuhvatiti, no zahvaljujući ustupljenim podatcima Katice Naglič o božićnim običajima u Surčinu i Novim Banovcima, obuhvaćena su i ova naselja, a Novi Banovci i za druge teme, jer je jedan kazivač koji živi u Zemunu, a rodom je iz Novih Banovaca, iznosio poneke podatke i za svoje rodno mjesto“ (str. 7). Drugim riječima, pojedina mjesta u kojima studentice i studenti nisu stigli ili mogli boraviti, do potrebnih informacija iz njih u istraživanjima dolazilo se posrednim putem. Posebno ćemo istaknuti činjenicu da je troje studenata dobilo za taj svoj angažman na terenskoj nastavi i objavljenu radnju Nagradu *Franjo Marković* Filozofskog fakulteta za Studentski rad za 2017. godinu, a osam studenata Nagradu *Milovan Gavazzi* Hrvatskog etnološkog društva za Studentski rad za 2018. godinu, što samo po sebi govori u prilog njihova iznimno dobro obavljenog posla.

U ovome zborniku je objavljeno ukupno 13 radnji – 11 studentica i studenata, od kojih su dvije suautorske, te dvije starije kolegice (dr. sc. Jasne Čapo Žmegač – „Dvadeset godina poslije : preseljeni Srijemci stvaraju dom u Hrvatskoj“, str. 369-382 i prof. Katarine Čeliković „Bibliografski prinos o srijemskim Hrvatima u Vojvodini“, str. 383-423). Objavljene se radnje među sobom razlikuju, kako eksplicite navodi urednica Černelić, „po svojoj tematici, opsegu istraživanih lokaliteta, trajanju terenskih istraživanja, metodologiji te sprezi etnografskog i analitičko-interpretativnog pristupa“ (str. 7). Većina priloga je bogato ilustrirana fotografijama, koje prate informacije o opisu fotografiranog sadržaja te autoru i godini snimka. Unutar zbornika, radnje su razmještene po „logici“ godišnjeg običajnosnog kalendara – kreće se najprije od jeseni, kada su se prema tradiciji najviše održavale svadbe (Andrea Bosnić i Anamarija Knežević „Svadbeni običaji“, str. 11-56), kada započinju i glazbene manifestacije, koje istina traju tijekom cijele godine (Klara Zečević Bogojević „Tamburaška tradicija Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva 'Matija Gubec' u Rumi“, str. 57-71; i Klara Zečević Bogojević „Aspekti suvremenog glazbenog života“, str. 73-89). Potom su radnje koje prikazuju tradicionalnu prehranu i svinjokolju (Kruna Jambriško „Svakodnevna tradicijska prehrana“, str. 91-120; i Aleksandra Šteingel „Svinjokolja“, str. 121-158), kojima se zakoračuje u početke zimskog razdoblja, kada se održavaju predbožićni i božićni običaji (Eva Balković i Jelena Batur „Božićni običaji“, str. 159-199). Zbornik se nastavlja prikazom ostalih običaja kroz godinu – sv. Vinka (Maja Fajsing „Sveti

Vinko: svetkovina hrvatskog vinogradarskog sveca“, str. 201-220), poklada (Robert Kapeš „Pokladni običaji“, str. 221-245) te uskrasnih običaja (Marija Rojko „Uskrasni običaji“, str. 247-291). Niz ciklusa običaja se nastavlja radnjom u kojoj se prikazuje hodočašće na Tekije, gdje se susreću Hrvati iz gotovo svih srijemskih mjesta (Ines Siuc „Velike Tekije: hodočašće Gospi Snježnoj“, str. 293-317). Na kraju imamo radnju na temu posmrtnih običaja, kojom se ne samo simbolično i zaokružuje ciklus života (Sindy Vuković „Posmrtni običaji“, str. 319-369). Slijedi spomenuta radnja o srijemskim Hrvatima izvan zavičaja prof. dr. sc. Jasne Čapo Žmegač, čime se dotiče i skupina prognanih i iseljenih Srijemaca i njihova sudbina u procesima integracija u novoj sredini, kao i njihov doprinos čuvanju tradicije i izvan svojega zavičaja. Posljednja radnja je bibliografija Katarine Čeliković, prva takve vrste u povijesti bibliografskih praksi među vojvodanskim Hrvatima – nikada prije, naime, nije bila urađena predmetna bibliografija o srijemskim Hrvatima: ovdje je imamo s ukupno 605 bibliografskih jedinica, s pratećim registrima „Registri“ – prvo „Imenski registar“, zatim „Registar (važnijih) toponima“, „Registar serijskih/periodičnih publikacija (listova, časopisa, kalendara, zbornika)“ te „Predmetni registar (izbor), str. 424-432). Napomenut ćemo kako svaku radnju na kraju prati i popis korištene literature, što snažno krijepi znanstvenu utemeljenost objavljenih sadržaja. Na koncu ovoga zbornika objavljen je sažetak na engleskom (str. 433-437), zatim „Popis kazivača prema mjestu rođenja“ (str. 439-442)

te kratki životopisi svih autor(ic)a radnji zastupljenih u zborniku, koji su poredani abecednim redoslijedom prvog slova prezimena (str. 443-449). Na taj način znanstvena opremljenost zbornika učinjena je cjelovito.

Naravno, na tragu spomenutih misli urednice Černelić, jasno je da ovaj zbornik o etnografskoj i uopće kulturnoj baštini srijemskih Hrvata nije djelo biblijske naravi – nije riječ ni ovdje o posve cjelovitim, točnim i nepogrešivim spoznajama. Stoga je razumljivo, kako samokritički primjećuje i urednica, zašto svaka od obrađenih tema u ovoj monografiji može biti polazište i poticaj za daljnja temeljitija istraživanja i produbljivanja njihovih pojedinih aspekata koji ovim istraživanjima nisu bili, dijelom ili posve, obuhvaćeni. Pa ipak, ne može se osporiti činjenica da je ovaj zbornik prvi u povijesti koji za noseću temu ima etnografsku baštinu srijemskih Hrvata – do sada se o Hrvatima o Srijemu o ovoj tematici gotovo uopće nije pisalo!, te da je svojim obuhvatom i kvalitetom napisao raritetan kada govorimo o etnološkim studijama i u drugim hrvatskim regijama. Takvu našu ocjenu potvrđuje i sama urednica prof. dr. sc. Milana Černelić kada ističe kako „objavlivanjem ove monografije nastojimo pridonijeti poznavanju i razumijevanju tradicijske baštine i identiteta srijemskih Hrvata u Vojvodini. To je osobito važno ako se ima na umu da je riječ o dosad etnološki premalo istraženom dijasporskoj zajednici izloženoj brojnim poteškoćama tijekom povijesti i u suvremeno doba.“ (str. 8).

Tomislav Žigmanov